

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕ

ФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності

на тему: Облік і оподаткування операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності:
нормативне забезпечення та діюча практика (на прикладі ТОВ «Еко Терра Трейд»)

Виконавець:

студентка ЦЗВФН

Вишневська Вікторія Вікторівна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Москалюк Ганна Олександрівна _____

(прізвище, ім'я, по

батькові)

/підпис/

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сьогодні важливою складовою економічного розвитку країни чи окремого підприємства є можливість залучення у міжнародні, зовнішньоекономічні та інтеграційні процеси. Це неможливо без налагодженої системи бухгалтерського обліку, контролю, оподаткування діяльності у зовнішньоекономічній сфері. Актуальність теми дослідження визначається рядом чинників, включаючи глобалізацію, конкуренцію на світовому ринку, потреби управління ризиками та ефективність управління ресурсами. До того ж врахування вимог міжнародного та національного законодавства є ключовим елементом обліку зовнішньоекономічної діяльності. Здатність підприємство ефективно взаємодіяти з глобальними економічними та бізнесовими викликами, забезпечувати контроль, оптимізацію та стратегічне управління міжнародними операціями набуває особливої актуальності у часи посилення євроінтеграції України.

За офіційними даними Міністерства економіки України у зв'язку з агресією РФ лише у березні 2022 року експорт українських товарів скоротився вдвічі, імпорт - більш ніж втричі, порівняно з даними за лютий 2022 року. Такі дані свідчать про важливість здійснення певних заходів для поновлення зовнішньоекономічної діяльності як на рівні всієї нашої держави, так і на рівні окремого суб'єкта господарювання в зовнішньоекономічній сфері. А це неможливо без налагодженої, ефективно організованої системи обліку, контролю, оподаткування операцій на міжнародному ринку. Все вищенаведене вказує на актуальність теми дослідження у даній кваліфікаційній роботі магістра.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження – розробка управлінських рішень щодо покращення системи обліку та контролю зовнішньоекономічної діяльності на ТОВ «Еко Терра Трейд».

Відповідно до мети дослідження у роботі було вирішено такі завдання:

- досліджено сутність зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта обліку, контролю та оподаткування;
- вивчено нормативно-правове забезпечення здійснення операцій у зовнішньоекономічній сфері в Україні;
- узагальнено проблемні питання обліку та оподаткування операцій у зовнішньоекономічній сфері;
- вивчено загальну економічну характеристику ТОВ «Еко Терра Трейд» та проаналізовано фінансовий стан досліджуваного підприємства;
- розглянути особливості обліку, контролю та оподаткування експортно-імпортних та інших операцій у зовнішньоекономічній сфері ТОВ «Еко Терра Трейд»;
- проведено аналіз динаміки обсягів продукції, реалізованої за експортними контрактами;
- здійснено факторний аналіз імпортних операцій та оцінено вплив чинників та ефективність здійснення експортних операцій;
- побудовано економіко-математичну модель впливу чинників на зміну чистої рентабельності продажів на досліджуваному підприємстві;

– сформовано рекомендації та пропозиції керівництву підприємства щодо вдосконалення існуючої системи обліку та внутрішнього контролю зовнішньоекономічної діяльності на ТОВ «Еко Терра Трейд».

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт дослідження – це обліково-аналітичний процес здійснення зовнішньоекономічної діяльності на сучасному підприємстві. Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів обліку та контролю зовнішньоекономічної діяльності на прикладі ТОВ «Еко Терра Трейд».

Методи дослідження. Методи дослідження, що використовувались у роботі, – це, перш за все, системний підхід та діалектичний підхід до вивчення процесів зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві. Достовірність отриманих результатів і висновків було забезпечено такими методами дослідження: прийомами порівняння та коефіцієнтним аналізом – при здійсненні узагальнень щодо тенденцій зміни економічних показників та наданні рекомендацій; інструментарій економіко-математичного моделювання, а саме, регресійний аналіз – для виявлення стохастичного зв'язку між результативним показником – чистою рентабельністю продажів та чинниками, що визначають зміну її рівня.

Інформаційна база дослідження складається із законодавчих та нормативних документів, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність в Україні, національних та міжнародних стандартів фінансової звітності, численних праць вітчизняних та зарубіжних науковців, монографій, періодичних видань, у тому числі електронних, матеріалів наукових конференцій і досліджень, статистичних даних. У сучасних умовах дослідження активно використовувались ресурси всесвітньої мережі Інтернет. Практичні рекомендації було сформовано на підставі вивчення первинної документації, облікових реєстрів, внутрішньої та зовнішньої звітності досліджуваного підприємства ТОВ «Еко Терра Трейд».

Структура та обсяг роботи. Структурно кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (51 найменувань). Основний текст викладено на 77 сторінках. Робота містить 56 додатків, 22 таблиці та 11 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. Автором було взято участь у III Міжнародній науково-практичній конференції науково-педагогічних працівників та молодих науковців «Актуальні аспекти розвитку науки і освіти» з публікацією тез доповіді на тему: «Аналітичний інструментарій ідентифікації кризи ліквідності у діяльності підприємств, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю» (9-10 листопада 2023 року, ОДАУ).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні аспекти обліку зовнішньоекономічної діяльності»** досліджено сутність зовнішньоекономічної діяльності як об'єкта обліку, контролю та оподаткування; вивчено нормативно-правове забезпечення здійснення операцій у зовнішньоекономічній сфері в Україні, а також узагальнено проблемні питання обліку та оподаткування операцій у зовнішньоекономічній сфері.

У другому розділі *«Особливості обліку, контролю та оподаткування зовнішньоекономічної діяльності на ТОВ «Еко Терра Трейд»* вивчено загальну економічну характеристику ТОВ «Еко Терра Трейд» та розглянуто особливості обліку, контролю та оподаткування експортно-імпортних операцій, операцій з купівлі-продажу валюти, а також з виникнення курсових різниць у зовнішньоекономічній сфері ТОВ «Еко Терра Трейд». Проаналізовано також особливості організації виробничо-господарської діяльності товариства, специфіку організації системи бухгалтерського обліку, контролю, оподаткування на підприємстві. Виявлено проблемні питання та запропоновано напрямки вдосконалення обліку у сфері ЗЕД на ТОВ «Еко Терра Трейд».

У третьому розділі *«Аналіз експортно-імпортних операцій підприємства та оцінка їх ефективності»* проаналізовано фінансовий стан досліджуваного підприємства, проведено аналіз динаміки обсягів продукції, реалізованої за експортними контрактами; здійснено факторний аналіз імпортних операцій та оцінено вплив чинників та ефективність здійснення експортних операцій. У даному розділі також побудовано економіко-математичну модель впливу чинників на зміну чистої рентабельності продажів на підприємстві.

ВИСНОВКИ

Проведене у кваліфікаційній роботі дослідження особливостей обліку і оподаткування операцій у зовнішньоекономічній сфері дозволило зробити такі загальні висновки.

1. За результатами теоретичного вивчення зовнішньоекономічної діяльності з точки зору обліку та нормативного регулювання, з'ясовано, що сутність зовнішньоекономічної діяльності у широкому розумінні полягає в виробничих відносинах різних країн, які регулюють систему експортно-імпортних зав'язків між ними. Розглянуто ЗЕД як об'єкт обліку, основні етапи проведення ЗЕД з точки зору організації обліково-контрольної роботи, а також найбільш характерні особливості ЗЕД, які впливають на побудову системи бухгалтерського обліку та мають бути враховані при її побудові та організації. Основними етапами проведення ЗЕД визнано підготовчий, організаційний та виконавчий.

2. Досліджено основні нормативно-законодавчі акти, що регулюють зовнішньоекономічну діяльність підприємства. Встановлено, що з моменту впровадження воєнного часу в Україні прийнято численну кількість законодавчих актів, якими було внесено значні тимчасові зміни до законодавства, яке контролює зовнішньоекономічну діяльність, зокрема, введено нові норми у сферах валютного, податкового та митного регулювання.

3. Розглянуто деякі проблемні питання обліку та оподаткування зовнішньоекономічних операцій, на які особливо акцентують увагу сучасні дослідники в сфері обліку, контролю, оподаткування та управління операціями в сфері ЗЕД. Так, вивчено суперечливі питання, пов'язані з визначенням митної вартості імпортованих товарів, проблемні питання оподаткування експорту та імпорту послуг в контексті автоматизації обліково-контрольних операцій, обґрунтовано необхідність удосконалення методичного забезпечення внутрішнього контролю ЗЕД підприємств через значний вплив зовнішньоекономічних ризиків на

фінансові результати діяльності підприємств, а також розглянуто «підводні камені» у процесі підготовки та укладання зовнішньоекономічного договору тощо.

4. У роботі було надано загальну характеристику ТОВ «Еко Терра Трейд», яке функціонує в Україні та здійснює експортно-імпортні операції у сфері лісопилного і стругального виробництва з 2018 року. Основна діяльність ТОВ «Еко Терра Трейд» зосереджена на закупівлі необроблених лісоматеріалів (головним чином колод, технічних пиломатеріалів та відходів лісового господарства) від Державних Українських Лісогосподарських підприємств. Деревина доставляється залізничним транспортом до складу підприємства у порт Чорноморська, а після складування за допомогою спеціальної техніки потрапляє до деревообробного верстату, який подрібнює її до стану тріски. Після накопичування, підприємство здійснює навантаження готової продукції (тріски) на судно для навалочних вантажів та експортує продукцію.

5. За результатами вивчення діючої практики обліку, контролю та оподаткування операцій в сфері ЗЕД на досліджуваному підприємстві було встановлено, що система обліку функціонує достатньо ефективно: всі господарські операції вчасно документуються, облік якісно автоматизовано, що забезпечується своєчасним занесенням інформації в базу даних, податки справляються та декларуються своєчасно і згідно діючого законодавства.

Бухгалтерія підприємства налічує 2 бухгалтері на чолі з головним бухгалтером. Облік автоматизовано у програмі «BAS Бухгалтерія» на основі НП(С)БО України. Згідно критеріям ст. 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» на 2023 рік ТОВ «Еко Терра Трейд» є малим підприємством, тому складає квартальну та річну фінансову звітність згідно НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність». Підприємство знаходиться на загальній системі оподаткування, тобто є платником податку на прибуток на податку на додану вартість.

У роботі також запропоновано та обґрунтовано заходи, які можна рекомендувати бухгалтерії підприємства задля підвищення ефективності діяльності та які в цілому позитивно вплинуть на всю систему управління підприємницькою діяльністю ТОВ «Еко Терра Трейд», зокрема використання рахунків 681 та 371, оновлення облікової політики, проведення інвентаризацій в законодавчо встановлених випадках тощо.

6. Узагальнення результатів динаміки основних економічних показників на ТОВ «Еко Терра Трейд» показало, що обсяги реалізації продукції на підприємстві у 2022 році порівняно із 2020 роком зменшились на 76%. Генерування прибутку на підприємстві також має тенденцію до зниження: чистий прибуток у 2022 році склав 965,1 тис. грн, що на 2,8 млн.грн менше ніж у 2020 році. Такі негативні тенденції призвели до того, що товариство починаючи з 2021 року втратило свою фінансову стійкість, оскільки спостерігається відсутність власних оборотних коштів. Товариство не відповідає ustalеним критеріям платоспроможності.

7. У зв'язку із призупиненням експортної діяльності у 2022 році й відновленні її протягом лише 2 місяців у 2023 році, було проаналізовано обсяги експорту тільки за 2020 та 2021 роки. Зазначимо, що у зв'язку із епідемією коронавірусу, обсяги експорту у 2021 році були значно меншими за 2020 рік. Проте ефективність

експортної діяльності зросла у 2021 році порівняно із 2020 роком на 2,25%. Досягнуте збільшення ефективності експортних операцій обумовлено позитивною дією такого чинника як виробнича собівартість проданої на експорт продукції. Зниження виробничої собівартості проданої на експорт продукції на 5,83% обумовило підвищення ефективності експорту на 5,87%.

Отримане зростання ефективності здійснення експортних операцій за рахунок зниження виробничої собівартості було зменшене внаслідок негативної дії таких чинників як: фізичний обсяг проданої на експорт продукції; контрактні ціни; рівень накладних витрат. Зменшення фізичного обсягу експортованої продукції на 0,01%, призвело до зниження рівня ефективності експорту на аналогічний відсоток. Зменшення контрактних цін на 2,32% призвело до зниження рівня ефективності експорту на 2,37%. Зростання накладних витрат на 1,14% призвело до зменшення ефективності експорту на 1,21%.

8. У роботі було здійснено економіко-математичне моделювання процесу здійснення виробничо-збутової діяльності підприємства в Україні та за кордоном. У якості результативного показника, який відображає ефективність виробничо-збутової діяльності було обрано чисту рентабельність продажів. Результати моделювання свідчать, що по мірі зростання рівня товарності, рентабельність продажів на підприємстві збільшиться на 4,4%. Збільшення частки чистого доходу від реалізації тріски у сукупному чистому доході від реалізації продукції, товарів та послуг призведе до зростання рівня рентабельності продажів на 6,3%. По мірі зростання частки маржинального доходу у чистому доході від реалізації продукції, товарів та послуг, рентабельність продажів зросте на 9,4%. На основі проведеного моделювання було сформовано комплекс рекомендацій, які дозволять підвищити ефективність господарської діяльності на ТОВ «Еко Терра Трейд».

9. Узагальнення результатів моделювання впливу чинників на зміну рентабельності продажів показало, що управлінському персоналу ТОВ «Еко Терра Трейд» доцільно здійснити наступні заходи з метою зниження витрат на одиницю виробленої продукції й зростання обсягів продажів готової продукції, у тому числі тієї, яка відвантажується на експорт:

- доцільно оновити виробничу базу підприємства завдяки закупівлі наступних видів обладнання, а саме, дробильні машини та ковшові навантажувачі та інші види технологічного обладнання;

- треба мінімізувати витрати сировини на ТОВ «Еко Терра Трейд». Це можливо за рахунок використання деревини для виробництва біопалива (наприклад, біопелет або біомаси). Така діяльність може стати ефективним способом використання бічних або менш цінних елементів деревини для виробництва енергії;

- доцільно розглянути можливість використання відходів виробництва для виробництва додаткових продуктів або як сировину для інших процесів, зокрема, виробництва біопалива, компосту та вирощування грибів (для продажу відходів підприємствам харчової промисловості).

Тріска може бути використана для виробництва біопалива (біопелети чи біогаз). Це ефективний спосіб використання відходів для створення енергії. Вона також може стати сировиною для виробництва компосту, оскільки містить органічні речовини, які можуть розкладатися і використовуватися для покращення ґрунту.

Для можливого виробництва біопалет на ТОВ «Еко Terra Трейд» можна використати обладнання, яке є на підприємстві, а саме: дробалка, прес-гранулятор, сушарка та холодильна система.

Для збільшення обсягів реалізації продукції доцільно укласти партнерські угоди з харчовими підприємствами та сільськогосподарськими фермами, які могли б використовувати тирсу у своїй діяльності, може забезпечити стабільні продажі продукції в Україні. Також треба всіляко підкреслювати екологічні переваги тріски як біоресурсу. Це може привернути увагу екологічно свідомих споживачів чи компаній, які стежать за своїм екологічним впливом на довкілля у рамках використання концепції сталого розвитку.

Оскільки на підприємстві не застосовується система знижок, то варто розглянути можливість запровадження програм лояльності для постійних клієнтів. Знижки, бонуси або спеціальні умови для постійних покупців можуть стимулювати збільшення обсягів продажів.

Таким чином, вважаємо, що запропоновані напрямки вдосконалення та заходи сприятимуть не тільки поліпшенню системи обліку, контролю і оподаткування на досліджуваному підприємстві ТОВ «Еко Terra Трейд», а й всієї системи управління підприємством.

АНОТАЦІЯ

Вишневська В. В. Облік і оподаткування операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності: нормативне забезпечення та діюча практика (на прикладі ТОВ «Еко Terra Трейд»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності».

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти щодо зовнішньоекономічної діяльності як об'єкту обліку, особливості нормативного регулювання операцій у зовнішньоекономічній сфері під час воєнного стану. Досліджено сучасні проблеми обліку та оподаткування зовнішньоекономічних операцій, а також вивчено діючу практику обліку та оподаткування операцій в зовнішньоекономічній сфері на ТОВ «Еко Terra Трейд».

Проаналізовано фінансово-господарський стан підприємства, стан експортно-імпортних операцій на досліджуваному підприємстві, а також здійснено економіко-математичне моделювання процесу здійснення виробничо-збутової діяльності підприємства в Україні та за кордоном.

Запропоновано та обґрунтовано заходи, які можна рекомендувати бухгалтерії підприємства задля підвищення ефективності діяльності та які в цілому позитивно вплинуть на всю систему управління підприємницькою діяльністю ТОВ «Еко Terra Трейд».

Ключові слова: *зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, курсові різниці, купівля-продаж іноземної валюти, контроль, аналіз, митний контроль, валютне регулювання.*

ANNOTATION

Vyshnevskaya V. V. Accounting and taxation of operations in the field of foreign economic activity: regulatory support and current practice (the case of LLC «Eco Terra Trade»)

Qualification work for master's degree in specialty 071 «Accounting and Taxation» under an educational program «Accounting, Audit and Taxation of Business Activities».

Odesa national economic university. – Odesa, 2023.

The paper deals with theoretical aspects of foreign economic activity as an object of accounting, peculiarities of regulatory regulation of operations in the foreign economic sphere during martial law.

The author investigates the current problems of accounting and taxation of foreign economic operations, as well as the current practice of accounting and taxation of operations in the foreign economic sphere LLC «Eco Terra Trade». The general financial and economic condition of the enterprise, the status of export-import operations at the studied enterprise are analyzed, and economic and mathematical modeling of the process of production and sales activities of the enterprise in Ukraine and abroad is carried out.

Measures, that can be recommended to the accounting department of the enterprise to improve the efficiency of its activities, and that will generally have a positive impact on the entire system of management of business activities of LLC «Eco Terra Trade» are proposed and substantiated.

Keywords: *foreign economic activity, export, import, exchange rate differences, purchase and sale of foreign currency, control, analysis, customs control, currency regulation.*